

És a német ?

A hároméves némettanár-képzés eredményei és kérdőjelei

Magyarországon az elmúlt években az angol nyelv előretörésének lehetünk tanúi, anélkül, hogy kimondatott volna: az angol átvette az orosz helyét, és első idegen nyelv lett a közoktatásban. Ha bizonyos alapidokumentumokra (Nemzeti alaptanterv), döntésekre, de akár a tankönyvpiacra, szakkönyvkiadásra gondolunk, egyértelmű az angol kivételezett helyzete: a NAT élő idegen nyelv műveltségi terület kidolgozásában az angolos szakértők voltak túlsúlyban, lényegesen nagyobb a választék angol nyelvkönyvekből, a hazai módszertani szakirodalom szerzői majdem mind angol szakosok stb.

Nem véletlen, hogy a *Modern Nyelvoktatás* legutóbbi számában a hároméves angol nyelvtanár-képzés továbbfejlesztéséről olvashattunk.* (Innen a címben feltett kérdés: és a német?)

Az ELTÉ-n az angollal egyidőben indult, de más curriculummal és néhány éve más szervezeti keretek között működő hároméves német nyelvtanár-képzésről ritkán esik szó az egyetem falain kívül. Pedig e képzési forma reformjának és továbbfejlesztésének lehetőségeiről évek óta komoly szakmai viták folynak.

Most szeretnénk megragadni az alkalmat, hogy röviden bemutassuk programunk legfontosabb elemeit, az elmúlt évek eredményeit. Mindenekelőtt leszögezzük: ez a képzési forma beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Továbbfejlesztése érdekében érdemes és fontos rávilágítani néhány jelenségre, ami veszélyeztet(het)i az eredeti képzési cél megvalósítását, azaz, hogy a jövő némettanárokat valóban a tanári pályára készítsük fel.

Miért is kell komoly erőfeszítéseket tenni, hogy minél jobb némettanárok kerüljenek az iskolákba? Terestyéni Tamás 1994-ben felmérést végzett a magyar lakosság idegennyelv-tudásáról, amely e folyóiratban is megjelent.¹ A válaszadók közül, akik úgy nyilatkoztak, hogy valamennyire jártasak a német nyelvben, csak 3 % állította, hogy „nagyon jól”, 17 % pedig, hogy „jól tud”. A többség tudását a „kevéske” (47 %), az „elboldogul” (27 %), ill. a „szinte semmi” (6 %) meghatározással jellemezte. Ami pedig a nyelv használatát illeti, pl. az angollal összevetve az idegen nyelvet tudók közül többen néznek német nyelvű TV-adásokat, többen használják turistaútjaikon a németet, több az olyan személyes külföldi kapcsolat, ahol németül kommunikálnak. Az angolra – e statisztika alapján – inkább a munkában van egyre nagyobb szükség.

* Bárdos Jenő – Medgyes Péter: A hároméves angol nyelvtanár-képzés továbbfejlesztésének lehetőségei, *Modern Nyelvoktatás* III/1-2, pp. 3-19.

A német mint idegen nyelv hazánkban tehát nemcsak gazdag hagyományokkal rendelkező tantárgy, hanem egyben olyan, amelynek használata a gyakorlati életben releváns és amely a társadalom elvárásai szempontjából is a leghasznosabbnak tartott nyelvek közé tartozik. Hatékony oktatására tehát nagy szükség van.

Német szakértők a magyarországi német tanárképzésről

1993 decemberében a Goethe Intézet „Curriculumrevision für eine praxisbezogene Lehrerausbildung” címmel nemzetközi konferenciát szervezett, amelyen lengyel, szlovák, cseh és német szakértők is részt vettek. Magyar részről többségben a különböző egyetemek és főiskolák érintett tanszékvezetői, vezető oktatói voltak jelen. Aki kicsit is ismerte a nyelvtanár-képzés korábbi, nem ki-mondottan a gyakorlatot szem előtt tartó, inkább az elméleti képzést hangsúlyozó hazai programját, meglepőnek tarthatta, hogy e konferencián konszenzus uralkodott a tekintetben, hogy szükség van a pályára jobban felkészítő tanárképzés megvalósítása érdekében a képzés egyes elemeinek megváltoztatására. Ezzel kapcsolatban Hans-Jürgen Krumm professzor (Universität Hamburg) leszögezte: „Azt a luxust, hogy ne legyen professzionális a tanárképzés, néhány nyugati ország még megengedheti magának. ... Azokban az országokban azonban, ahol szükség van hatékony nyelvtanításra és mennyiségi és minőségi nyelvtanár-képzésre, a tanárképzés kidolgozandó curriculumja nem veheti át a régi tartalmakat.”²

Hans Reich a korszerű képzésről szólva a következőket mondta: „Irigykedve nézzük, hogy Magyarországon egyfázisos képzés valósul meg, mivel ez inkább alkalmas arra, hogy a tanárképzésben összekapcsolja az elméletet és a gyakorlatot és a csak filológiai profillal szemben egy tanárképzési profil alakuljon ki.”³

Hans-Werner Schmidt (Goethe Intézet, Budapest) az elmúlt években több tanulmányában is foglalkozott a nyelvtanár-képzés különböző kérdéseivel. Megállapítása szerint míg a többi kelet-közép-európai ország már elindult a professzionális tanárképzés útján, addig hazánkban sokkal erősebben érvényesül a filológiai-szaktudományos szemlélet.⁴ Az ELTE-n folyó új típusú képzést egyik tanulmányában mint egyetlen „reformkonceptiót” említi, míg szerinte a többi intézményben továbbra is a hagyományos szaktárgyak fokozatos továbbfejlesztéséhez ragaszkodnak. Hangsúlyozza, hogy az ELTE modelljét (vö. 18–20. o.) nem vették át a legtöbb intézményben, csak a kereteket. Az iskolai gyakorlat intenzitása egyedül itt felel meg a gyakorlat-orientált képzés iránti elvárásoknak. Egyébként a felsőoktatásban átlagosan egy kb. kéthetes blokk biztosított a gyakorlásra, 10–20 óra tanítással, míg pl. Németországban a kétfázisos képzés keretében 2–300 órát tanít egy jövőbeni tanár (ún. Referendarzeit, gyakorlóév/ek), még mielőtt diplomáját megkapná.⁵ Az újragondolás, változtatás lehetőségeit pedig H. W. Schmidt a növekvő hallgatói létszámok és a romló feltételek, a sorozatos takarékosági intézkedések, létszámcsökkentés miatt nem látja reálisnak.

Keretfeltételek és az angol modelltől való eltérés egyik lehetséges oka

1992 és 1996 között a FEFA pályázatok alapján szétosztott pénzügyi támogatásból jelentős összegeket fordítottak a nyelvoktatás és a nyelvtanár-képzés fejlesztésére. Így fontos projektumok, eszköz- és könyvtárfejlesztés, továbbképzések, külföldi tanulmányutak valósulhattak meg, külföldi szakértők meghívása is lehetővé vált. De annak ellenére, hogy a különböző intézmények sokszor hasonló projektumokon dolgoztak, csak ritkán jött létre tartalmas szakmai együttműködés. (E cikk írásakor jutott el hozzánk a Goethe Intézet egyik új kiadványa, mely a *Dokumentation zu den Mentorenkursen in Ungarn* címet viseli. Ebben a füzetben dokumentálták az 1991 és 1997 között az ország kilenc városában, különböző egyetemekkel és főiskolákkal együtt lebonyolított vezetőtanár-képző kurzusokat. Ez arról tanúskodik, hogy mégis megvalósult valamifajta egységesség a némettanár-képzésben, legalábbis a vezetőtanárok felkészítése terén.)

A hazai lehetőségek közül, pl. az évenként megrendezésre kerülő Alkalmazott nyelvészeti konferencia adott alkalmat szakmai vitákra, beszélgetésekre, más intézmények koncepciójának megismerésére.

Amennyire egy kívülálló meg tudja ítélni, alapvető eltérés az angol területen megvalósult gyakorlattól, hogy nagyon hiányzik az intézmények közötti információcsere. Ha csak a hároméves tanárképzés példáját vesszük, a Medgyes-Bárdos cikkben bemutatott ELTSUP program éppen azért létesült, hogy összehangolja a tagközpontok munkáját.

Talán most az egységes tanárképzés bevezetésének hírére nem lenne indokolatlan napirendre tűzni a koncepciók, eddigi eredmények egyeztetését, értékelését.

A különbségek oka többek között a német mint idegen nyelv szakmódszertanának presztízsében, megítélésében is keresendő. H.-W. Schmidt szerint Magyarországon küzdeni kell azért, hogy egyáltalán elismerjék ezt a nyelvpedagógiai szakképzést mint egyben kutatható tudományágat, hiszen messze áll attól, hogy – ahogyan ez a Goethe Intézet előbb említett konferenciáján mint curriculáris célkitűzés megfogalmazódott –, vezető diszciplína legyen.⁶ Földes Csaba (Szeged, Veszprém) is többször nyilatkozott tanulmányaiban a didaktika alulreprezentált voltáról a magyar felsőoktatásban, akár a kutatás akár az oktatás oldalát nézzük.⁷

A következőkben szeretnénk szemléltetni, hogy az elmúlt hét esztendőben hogyan alakult az ELTE-n a némettanár-képzés nyelvpedagógiai programja és hogyan képzelhető el ennek továbbfejlesztése.

A hároméves német nyelvtanár-képzés megalakulása, eredeti céljai és feladatai

A megalakulás indokai tulajdonképpen azonosak az angol nyelvtanár-képzésével: az orosz nyelv kötelező tantárgy helyett választható tantárggyá vált, és a tanulók zöme inkább angolt vagy németet kívánt tanulni, így jelentős tanárhiány állt elő. Az új típusú német nyelvtanár-képzés tantervének kidolgozására nem állt rendelkezésre idő: a tantervi programot 1990 őszétől, a képzés bein-

dulásával egy időben kellett kidolgozni az újonnan toborzott oktatói gárdának. Az akkori helyzetben úgy tűnt, hogy a felmerülő égető feladat megoldását össze lehet kapcsolni a tanárképzés korszerűsítésével. Neves német szakértők (Krumm és Neuner professzor) és a Goethe Intézet is támogatták a Német Tanárképző Központot. Nagy segítséget jelentett az új képzési forma kialakításában, a keretfeltételek megteremtésében többek között a liechtensteini kormány támogatása, a PHARE program keretében kapott anyagi támogatás és a négy – már említett – FEFA pályázaton elnyert összeg.

A Német Tanárképző Központ (Institut für Deutsch als Fremdsprache) akkori vezetője, Tóth Pál a következőkben fogalmazta meg az újonnan alapított intézmény feladatait:⁸

- a) a hároméves, gyakorlat-orientált német szakos nyelvtanár-képzés programjának kidolgozása és végrehajtása,
- b) kétéves, az előzőre épülő graduális német szakos tanárképzés megvalósítása,
- c) posztgraduális képzés kidolgozása német szakos nyelvtanárok részére,
- d) tanár-továbbképzések és szaktanácsadói tevékenység biztosítása,
- e) multiplikátorok és mentorok ki- és továbbképzése,
- f) alkalmazott nyelvészeti és nyelvpedagógiai kutatómunka végzése,
- g) tananyagok, tankönyvek, tantervek készítése és bírálata.

A legsürgetőbb feladat 1990-ben természetesen az egyszakos, hároméves alapképzés programjának kidolgozása volt. Ennek homlokterében a nyelvtanári kompetenciák kialakítása és fejlesztése állt. A nyelvtanárnak elsősorban biztos nyelvtudásra, nyelvészeti, irodalmi, pedagógiai-módszertani szaktudásra van szüksége és képesnek kell lennie arra, hogy nemcsak szaktudását, hanem személyiségét is innovatívan fejlessze. Ez határozta meg, hogy mennyiben módosul, illetve tér el a képzés programja a korábbi egyetemi tanárképzéstől.

1. sz. táblázat

Az ötéves bölcsészképzés és a hároméves nyelvtanár-képzés tantárgyankénti óraszámkerete az ELTÉ-n

TANTÁRGY	Bölcsészképzés	Nyelvtanár-képzés
nyelvészet	31 (33, ha a specializáció nyelvészet)	18
irodalom	28 (30, ha a specializáció irodalom)	18
országismeret	2	6
nyelvgyakorlat	13	28
szakmódszertan	8	30
összesen:	84	100

Nagy változást jelent a nyelvgyakorlat és a szakmódszertan óraszámának jelentős megnövekedése. Ez a növekedés azonban nem jellemző valamennyi hazai tanárképző intézmény képzésére, még a főiskolákéra sem. Jól szemlélteti a különbséget az a táblázat, amely 1992-ben egy körkérdés alapján készült. A megkérdezett összes német nyelvtanár-képzéssel foglalkozó intézményből (egyetem és főiskola) négy tanárképző főiskola válaszolt és ismertette tanegységeiket és azok óraszámát. Az összehasonlítás azért is indokolt, mert a hároméves képzés olyan főiskolai diplomát ad, amely feljogosít valamennyi iskolatípusban való tanításra, viszont a képzési idő eltér a tanárképző főiskoláktól (az előbbiben három, az utóbbiban négy év).

2. sz. táblázat

Az egyes tantárgyak összóraszámja a német nyelvtanár szakos képzésben néhány tanárképző főiskolán és az ELTE hároméves képzésében

TANTÁRGY	1. főisk.	2. főisk.	3. főisk.	4. főisk.	ELTE
nyelvészet	25	18	18	16	18
nyelvgyakorlat	18	26	30	20	28
irodalom	12	16	10	19	18
országismeret	12	4	4	6	6
szakmódszertan	5	8	20	6	30
összesen:	75	76	82	69	100

1992-ben csupán egy főiskola rendelkezett az ELTE-hez hasonló magas órászámmal a szakmódszertan területén. Nem létezett egységes koncepció arról, hogy mely tantárgyak fontosak és relevánsak a német szakos nyelvtanár-képzés számára. Hogy azóta változtak-e a tantárgyak arányai, s ha változtak, miben, hogyan, azt nem tudjuk.

A hároméves német szakos nyelvtanár-képzés eredeti célkitűzései ma is aktuálisak és relevánsak.

A megvalósítás szakaszai 1990-1993

A képzés teljes curriculumának kidolgozása akkor akadt meg, amikor az 1992-ben létrejött Germanisztikai Intézetbe integrálódott a Német Tanárképző Központ. Azóta négy tanszék (Német Nyelvészeti Tanszék, Németnyelvű Irodalmak Tanszéke, Német Nyelvoktató Központ, Német Szakdidaktikai Központ) biztosítja mind a bölcsészképzés (ötéves), mind a német nyelvtanár-képzés (hároméves) szakmai háttérét. Ez lényegesen megváltoztatta a képzés tartalmát. Eredetileg pl. nyelvészetből és irodalomból egy speciális programot kaptak volna a nyelvtanárnak készülő hallgatók, a tanári pályához szükséges alapképzést, speciális tartalmakkal. Az intézet megalakulása után immár ugyanazokból a tanegységekből választhattak, mint az ötéves képzésben résztvevők, csak kötelező

óraszámuk kisebb ezekből a tárgyakból. A nyelvórák és a szakdidaktikai tanegységek száma sokkal magasabb. Ezt a magas óraszámot az indokolja, hogy a harmadik év elején a hallgatók már kellő nyelvi és szakmai kompetenciával kezdhessék meg iskolai gyakorlatukat.

Ugyanakkor a bölcsészképzésben résztvevő hallgatók nyelvpedagógiai tanegységeinek száma is négyre emelkedett, ami a korábbi helyzethez képest nagy előrelépést jelentett.

A Német Szakdidaktika Központ munkatársai által kidolgozott tanegységek a következők:

3. sz. táblázat

A hároméves német szakos nyelvtanár-képzés nyelvpedagógiai tanegységei és azok rövid tartalma

Szemeszter	Tanegység	Tartalma	heti óraszám
2.	Bevezetés a nyelvpedagógiába (1997 óta előadás, korábban)	A nyelvtanítás céljai, feladatai, módszerei, a nyelvelsajátítás alapjai stb.	2
3.	A nyelvpedagógia alapjai 1	A nyelvtanítás tartalmi, a nyelvi készségek fejlesztése, recepció és produkció stb.	4
4.	A nyelvpedagógia alapjai 2	A nyelvtanítás tervezése, interakciók, motiváció stb.	4
4.	Nyelvpedagógiai alapvizsga	A 2–4. szemeszter anyaga	—
5. és 6.	Nyelvpedagógiai szakszeminárium	A szakmódszertan egyes területeinek beható tanulmányozása	2 és 2
5. és 6.	Tanítást kísérő szeminárium	Az iskolai gyakorlatot támogató gyakorlati foglalkozás	2 és 2
5. és 6.	Iskolai gyakorlat	Hospitálás és tanítás	6 és 6
6.	Szakedolgozat	A hallgató által választott nyelvpedagógiai téma	—
6.	Államvizsga	A szakedolgozat védeése, egy további nyelvpedagógiai téma és a vizsgatanítás jegye	—
összes óra:			30

Az első évfolyam 1992 őszén kezdte meg iskolai gyakorlatát. Ez az új típusú tanítási gyakorlat ötvözni próbálja a magyarországi egyfázisos és a más országokban, így pl. Németországban folyó kétfázisos tanárképzést. A hallgatók egy teljes tanévet töltenek az iskolákban, ahol heti 4 órában tanítanak. Ezzel párhuzamosan bejárnak az egyetemre, ahol különböző szemináriumokon vesznek

részt, melyeknek célja részben a tanítási gyakorlat segítése, részben pedig a hallgatók elméleti felkészültségének elmélyítése. Ez a tanítási gyakorlat nem gyakorlóiskolákban folyik, hanem a főváros és környéke különböző iskoláiban.

Az új típusú iskolai gyakorlat megszervezése azt is jelentette, hogy ki kellett alakítani a gyakorló tanítás szervezeti kereteit és fel kellett készíteni a vezetőtanár-jelölteket a rájuk váró feladatokra. Ez több lépcsőben és csoportban történt, 1991 óta folyamatosan, különböző intenzitással. A legtöbb kollégának módja volt részben a Goethe Intézet, részben az ELTE támogatásával egy németországi tanfolyamon is résztvenni és megismerkedni az ottani iskolai gyakorlattal, konzultálni vezetőtanárokkal és tanárjelöltekkel.

A hároméves képzés curriculumát és tapasztalatainkat a harmadik tanév végén, 1993-ban egy kétnapos konferencia keretében kiértékeltek, dokumentációja egy évvel később nyomtatásban is megjelent.⁹ Erre a rendezvényre az intézet munkatársain kívül néhány hazai és külföldi vendéget is meghívtunk.

1994-től máig

A Német Tanárképző Központ indulásakor meghatározott feladatok (lásd 18. o.) nagy részét mind a mai napig ellátják a Germanisztikai Intézet különböző tan székeinek munkatársai, de a keretek változása miatt jelentős módosításokkal.

- a hároméves képzésre épülő kétéves képzés kizárólag irodalom és nyelvészet tanegységeket tartalmaz;
- a posztgraduális (szakértői) képzés koncepciója, mely szakdidaktikán kívül alkalmazott nyelvészeti, pedagógiai és pszichológiai tanegységeket is tartalmaz, akkreditációja folyamatban van;
- a tanár-továbbképzés terén az elmúlt hét évben elég kevés lehetőség nyílt, de épp a napokban jelentek meg a Művelődési Közlönyben az MKM-be benyújtott programok, köztük a szakdidaktika kínálata;
- a mentorképzés különösen az első éveken, az iskolai gyakorlat kialakításakor volt központi kérdés, de az e formában továbbképzett kollégák teljesítményének elismertetése még mindig nem megoldott.

Ami az f) és g) pontokat illeti (lásd 18. o.) a Német Szakdidaktikai Központ munkatársai közül az elmúlt éveken öten szereztek nyelvpedagógiából egyetemi doktori fokozatot, egy kolléga a Germanisztikai Intézet Ph.D.-programjában folytat nyelvészeti tanulmányokat. Az egyetemi oktatómunka mellett számtalan kisebb-nagyobb tanulmány, tananyag, tanterv, segédanyag és fontos projektmok bizonyíthatják, hogy sikerült a kutatómunka terén is előre lépni.

Ilyen helyzetben érte a képzési programot először az egyetemeket sújtó pénzhiány, az ezt követő megszorító intézkedések. Számunkra a központi kérdést az egyéves iskolai gyakorlat várható lerövidítése és az ebből következő curriculáris módosítások jelentették.

Az 1995/96-os tanévben a FEFA pályázaton elnyert pénzek átcsoportosításával még sikerült finanszírozni az egyéves tanítási gyakorlatot, másként fogalmazva, honorálni a vezetőtanárok munkáját. Az 1996/97-es tanévben az ELTE már nem tudta saját erőből megoldani ezt a problémát. Ekkor a Soros alapítvány támogatásával sikerült megmenteni a hároméves modell legfontosabb vívmányát, melynek lerövidítése az egész curriculum megváltoztatását tenné szük-

ségessé. A bizonytalanságok miatt a tanegységek esetleges módosításait már 1996 tavaszán ki kellett dolgozni.

Többször vitatkoztunk vendégszakértőkkel is (Rösler professzorral 1994) arról a lehetőségről, hogy megőrizve a képzés innovatív eredményeit, indokolt lenne a tanulmányi időt négy évre felemelni. A 18 éves korban bekerülők gyakran nem rendelkeznek még kellő érettséggel, és a négy év során több szakmai ismeretet lehetne arányosabban elosztva, nyugodtabb „tempóban” elsajátítani. Ennek jogosságát a hallgatók gyakorlata is bizonyítja, egyre többen halasztják diplomamunkájuk megírását az iskolai gyakorlat elvégzése utáni tanévre.

Sajnálatos tény, hogy a közvélemény, az iskolák, iskolaigazgatók még mindig nem ismerik pontosan, mi is a különbség a különböző nyelvtanár-képzési formák között. A hároméves nyelvtanár-képzést sokan amolyan gyorstalpaló képzésnek tartják, és a tanárok alkalmazásáról döntve feltétlenül előnyben részesítik az ötéves képzésben részt vett végzősöket. Ezzel a kérdéssel összefügg az a téves információ is, amelyet gyakran olvashattunk a sajtóban, hogy az orosz tanárok (később más szakosak) átképzése és a hároméves nyelvtanár-képzés ugyanazon curriculummal működik. Ha az így lenne, az szakmailag alapvetően téves döntéseket jelentett volna, gondoljunk csak a képzésben résztvevők előképzettségének, szakmai gyakorlatának, ismereteinek különbségére.

A nyelvpedagógia mint tudomány

A korábbi évtizedekhez képest nagyarányú óraszám-emelkedés ellenére sem sikerült mind a mai napig a nyelvpedagógia presztízsét a többi egyetemi tantárgyéhoz közelíteni.

A hazai főiskolákon, egyetemeken didaktikát/metodikát (a németországi gyakorlatban leginkább ez az elnevezés fedi azokat a tartalmakat, amelyeket e tárgy keretében közvetíteni kell) oktatók évek, de inkább évtizedek óta nem tudnak megfelelő tudományos fokozathoz jutni a saját szakterületükön. Korábban maga a tárgy a szakdidaktika (nyelvpedagógia, didaktika/metodika, szakmódszertan) nem lehetett főtárgy az egyetemi doktori vizsgán. Néhány éve (1988-ban az ún. „kisdoktori” eljárásban) ez lehetővé vált, de hamarosan újból változott a helyzet, a kisdoktori fokozat már nem számít tudományos fokozatnak, csak a korábban megszerzett kandidátusi, ill. az 1993 óta megszerzhető Ph.D.-fokozat jelent tudományos kvalifikációt. Ehhez viszont ebből a tudományágból akkreditált programokra lenne szükség, amire németből jelen pillanatban nincs kilátás. (1996 óta van ugyan lehetőség Pécsen a Janus Pannonius Tudományegyetem alkalmazott nyelvészeti programjába bekapcsolódni, illetve időközben akkreditálták az angol nyelvpedagógiai programot az ELTE-n.) H.–W. Schmitt már idézett cikkében megjegyzi, hogy 1993 óta napirenden van és állandóan halasztódik egy német nyelvpedagógiai program akkreditálása az ELTE-n. Nem tartja optimális megoldásnak azt, hogy az új programot a nyelvtudományhoz kapcsolják, ezzel kitolódik és az első végzetek feladata lesz majdan kivívni a szak emancipációját.

Most, 1997 nyarán ez az akkreditáció még mindig nem történt meg, illetve időközben nem akkreditálták, azaz pontosabban átdolgozásra visszaadták „a

szak neves, Ausztriában és Németországban tevékenykedő professzorai által támogatott” programot.¹⁰

Tehát ördögi körről van szó: nincsenek kvalifikált szakemberei a német mint idegen nyelv didaktikája tudományágnak (maradjunk most a német megjelölésnél), ezért nem lehet akkreditálni a programokat, de amíg nincsenek ilyen programok, nem is lesznek e szakterületen felülről is elismert szakemberek. Ez a képzés színvonala, elismertsége szempontjából igen hátrányos.

Korábban a csekély számú didaktikaórát gyakorló tanárok, vezetőtanárok, majd többségben e területről az egyetemekre, főiskolákra került tanárok tartották, akik sokszor nyelvtanári státuszban voltak. Ez a tény is bizonyára gyengítette a didaktika amúgy is alacsony presztízsét. A másik út az volt, hogy aki tudományos pályát akart befutni, váltásra kényszerült és a nyelvtudományt vagy pl. a pedagógiát választotta, mert ez utóbbi felvállalta a nyelvpedagógiai témákat is. De a „valódi” tudományok közül Magyarországon tulajdonképpen egyik sem érzi magáénak azt a kutatási területet, amelyet a didaktika felölel: a nyelvészetnek túl gyakorlatközpontú, a pedagógiának túl nyelvészeti, az alkalmazott nyelvészetnek pedig túl szűkre szabott, ha csak egy adott nyelv oktatását vizsgálja. Így nehéz kialakítani egy olyan műhelyt, ahol a számos, kutatásra és feldolgozásra váró feladatot el lehetne végezni, ami a tartalmi megújulás egyik alapvető szakmai feltétele lenne a tudományszervezés és a felsőoktatás területén egyaránt.

Ugyanakkor napjainkban pl. a továbbképzésekben rejlő anyagi lehetőségek miatt is gyakorlat, hogy a didaktikával, nyelvpedagógiával foglalkozó szakemberek feladatait sokan szívesen átvállalják. Ez az a tantárgy, amihez állítólag mindenki ért, aki nyelvet, nyelvészetet vagy irodalmat tanít.

Összegzés: Az itt leírtak egy hatéves periódus eredményeit és problémáit vázolták. Szándékunk az volt, hogy bemutassuk, mennyiben hasonlít és mennyiben tér el a német nyelvtanár-képzés helyzete az angoltól, hogyan alakult ki az ELTE-n ez a külföldi kollégák által „Budapester Modell”-nek nevezett újszerű program. Egyben arra is fel akartuk hívni a figyelmet, hogy ez a nemzetközileg is elismert szakmódszertani képzés érdemes arra, hogy a kilátásba helyezett változások ellenére fennmaradjon és továbbfejlődjön. Véleményünk szerint, és ezt a német szakértők is hangsúlyozták, az egyetemi oktatásba integrált gyakorlat-orientált szakmódszertani képzést nem lenne szabad anyagi megfontolásból a szaktárgyi képzéstől elkülöníteni. Reméljük, hogy ezt más intézményekben is idejében felismerik.

JEGYZETEK

¹ Terestyéni Tamás: Vizsgálat az idegennyelv-tudásról... *Modern Nyelvoktatás* II. / 3. sz. (1996) pp. 3–16.

² Goethe-Institut Budapest (szerk.): *Curriculumrevision für eine praxisorientierte Lehrerausbildung. Dokumentation der Internationalen Konferenz am 3./4. 12. 1993*. Budapest 1994, p.12.

- ³ Reich, H. H.: Anforderungen an ein zeitgemäßes Ausbildungsprofil. Versuch einer Zusammenfassung. In: Goethe-Institut Budapest (szerk.): *Curriculumrevision für eine praxisorientierte Lehrerausbildung. Dokumentation der Internationalen Konferenz am 3./4.12.1993*. Budapest 1994, p. 51.
- ⁴ Hans-Werner Schmidt: Weiterentwicklung des Faches Didaktik/Methodik Deutsch als Fremdsprache als Voraussetzung zur notwendigen Reform der Deutschlehrerausbildung in Ungarn. In: *Jahrbuch der ungarischen Germanistik* 1995, p. 170.
- ⁵ Hans-Werner Schmidt: Qualifizierung von Menoren für die schulpraktische Ausbildung. In: *Jahrbuch der ungarischen Germanistik*. 1994, pp. 137–138.
- ⁶ Goethe-Institut Budapest (szerk.): *Curriculumrevision für eine praxisorientierte Lehrerausbildung. Dokumentation der Internationalen Konferenz am 3./4.12.1993*. Budapest 1994, p. 56.
- ⁷ Földes, Csaba: Neue Ansätze der Lehrerausbildung im Spannungsfeld zwischen Deutsch als Fremdsprache und Deutsch als Nationalitätensprache. In: *Info DaF* 21, 1994, 4, pp. 431–443.
- ⁸ Tóth, Pál: Institut für Deutsch als Fremdsprache. Budapest, 1990. Kézirat, p. 3.
- ⁹ Petneki Katalin/Schmitt, Wolfgang/Szablyár Anna (szerk.): *Curriculumevaluation der Deutschlehrerausbildung aus didaktischer Sicht. Tagungsdokumentation*. (=Budapester Beiträge der Germanistik, Band 25) Budapest, 1994.
- ¹⁰ Hans-Werner Schmidt: Weiterentwicklung des Faches Didaktik/Methodik Deutsch als Fremdsprache als Voraussetzung zur notwendigen Reform der Deutschlehrerausbildung in Ungarn. In: *Jahrbuch der ungarischen Germanistik* 1995, p. 173.

IRODALOM

- Hajdú, Erzsébet: Die Sprachpraxis. In: *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. Neue Wege in der Deutschlehrerausbildung*. Különszám 1994, pp. 40–43.
- Hajdú, Erzsébet: Ungarn nach der Wende – Neue Ansätze in der Deutschlehrerausbildung. In: *Interaktiver FSU. Wege zur authentischer Kommunikation. Festschrift für Ludger Schiffer zum 60. Geburtstag*. Szerk. F.-J. Meißner. Tübingen, Narr, 1997
- Morvai, Edit: Das Schulpraktikum in der dreijährigen Deutschlehrerausbildung an der Eötvös Loránd Universität/Budapest. In: *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. Neue Wege in der Deutschlehrerausbildung*. Különszám 1994, pp. 55–58.
- Orosz, Magdolna: Die Rolle der Literatur. In: *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. Neue Wege in der Deutschlehrerausbildung*. Különszám 1994, pp. 37–40.
- Petneki Katalin – Schmitt, Wolfgang – Szablyár Anna (szerk.): *Curriculumevaluation der Deutschlehrerausbildung aus didaktischer Sicht. Tagungsdokumentation*. (=Budapester Beiträge zur Germanistik. Schriftenreihe des Germanistischen Instituts der Loránd-Eötvös-Universität. Band 25) Budapest, 1994
- Petneki Katalin: A hároméves német nyelvtanár-képző szak módszertani programja. Második Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia.
- Petneki Katalin: A nyelvtanárok kommunikatív kompetenciájának deziderátumai. In: *Első Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia Nyíregyháza*, 1991, I. kötet, pp. 158–162.
- Petneki, Katalin – Zalán-Szablyár, Anna: Das neue Ausbildungsmodell „Didaktik-Methodik” am Germanistischen Institut der ELTE. In: *Jahrbuch der ungarischen Germanistik* 1993, pp. 107–119.
- Petneki, Katalin: Die methodisch-didaktische Kompetenz. In: *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. Neue Wege in der Deutschlehrerausbildung*, Különszám 1994, pp. 44–48.
- Zalán-Szablyár, Anna: Dreijährige Deutschlehrerausbildung. Curriculumentwicklung an der Eötvös Loránd Universität/Budapest. In: *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. Neue Wege in der Deutschlehrerausbildung*. Különszám 1994, pp. 27–30.